

A VÁROSMAJORI PARK KOMPLEX MEGÚJÍTÁSA

THE COMPLEX RENEWAL OF VÁROSMAJOR PARK

SZERZŐ/BY:
MÁRTON LŐRINC

BEVEZETÉS

A Városmajor Budapest kiemelt jelentőségű történelmi kertje, közparkja. Az 1785-ben létesített park az első közparkunk volt, amely méltán lehetne a főváros egyik büszkesége, azonban az egykor elegáns és közkedvelt parkot mára az összehangolatlan beavatkozások és területvesztések hatására rengeteg konfliktus terheli.

A történelmi térszerkezet fokozatosan felbomlott, intézmények létesültek a park területén, és az új viszonyokon belül nem értelmezték újra a park-rendszert, mint közcélú funkciókkal rendelkező térstruktúrát. Ennek következményeképp a város tartalékterületeként kezdték kezelni a Városmajort, ami újabb és újabb betelepüléseket eredményezett. Ezek a betelepített intézmények nem csak a park szerkezetébe nem illeszkednek, hanem a park eredeti közfunkcióját is hátrányosan befolyásolják. Egyre inkább elválnak a közérdektől a park sorsát meghatározó tényezők, ugyanis a feldarabolódott területet mind több szereplő kezeli, akik – érthető módon – elsődlegesen a saját érdekeiket tartják szem előtt, és nem lehet egységesen fellépni a park közcélú szolgáló funkciója érdekében.

Így a valóban közhasználatú területek is rendezetlenek, és a park kis vonzáskörzettel bír, vonzása lecsökkent. A Városmajor szélesebb rétegeket nem vonz, nincsenek olyan attrakzív funkciói, amelyek népszerűségét megalapoznák. Bár fekvése és egyéb adottságai alapján egy közkedvelt és viruló közkert lehetne, mégis érdemtelenül mellőzött és elhanyagolt.

TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS

A Városmajor Budán, az Ördögárok völgyében, a Kis-Svábhegy és a Rózsadomb közötti északnyugat-délkeleti irányú, teknőszerű medencében helyezkedik el. Területét a török uralom megszűnéseig kaszálóként hasznosították, mivel az Ördögárok szabályozatlan medréből a szeszélyes vízjárású patak gyakran kiöntött. Buda 1686-os visszafoglalása után a Királyi Kamara a felszabadító katonaság használatába adta a várhoz közel eső területeket. Míg a várparancsnokok saját tulajdonként kezdték kezelni a birtokba vett területeket, a polgári lakosság is igyekezett haszonkertek kialakítására alkalmas földet szerezni. A rendezetlen birtokviszonyok és az önkényes területfoglalások

INTRODUCTION

Városmajor is one of Budapest's highly important gardens and public parks. The park, established in 1785, was our first public park of which the capital could worthily be proud. However, this once so elegant and popular park now carries the burden of many conflicts due to uncoordinated interventions and territory losses.

The historical spatial structure was slowly disrupted in that different institutions were established on the park's territory, and since then the park's layout failed to be reinterpreted within this new context: as a spatial structure with public functions. Consequently, people started to consider Városmajor a spare space which resulted in the erection of an increasing number of establishments. These institutions introduced into the park not only form a contrast to the park's inherent structure but also have a harmful effect on the original public function of the park. This is partially caused by the maintenance of the park which was undergone by different parties following their particular interest. As a result, the park subsequently ceased to serve its public function over time.

Therefore, even areas which are still in public use are disordered and the sphere of influence has declined along with its attracting force. Thus, Városmajor has lost its appeal to the wider public, lacking arresting functions which could set ground for its popularity. Although by its positioning and various other characteristics, it has the potential to be a flourishing public park of high popularity Városmajor is nevertheless ignored and neglected by the public.

HISTORICAL OVERVIEW

Városmajor is located in Buda, in the valley of Ördögárok (Devil's Ditch), in the trough-like basin lying in a north-west south-east direction between Kissvábhegy and Rózsadomb. Until the end of the Turkish rule its territory had been used as a meadow because the erratic creek often flooded from the unregulated

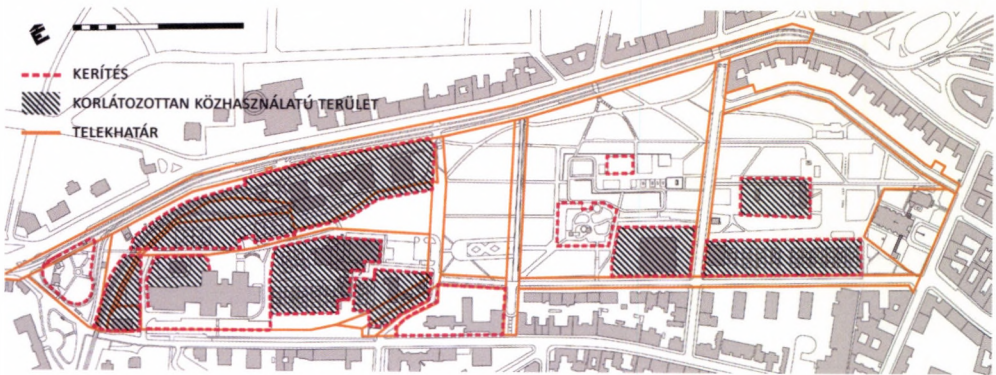
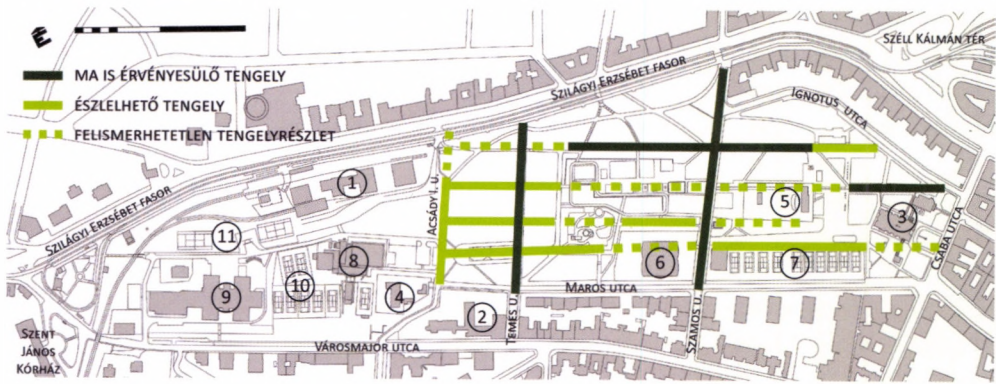
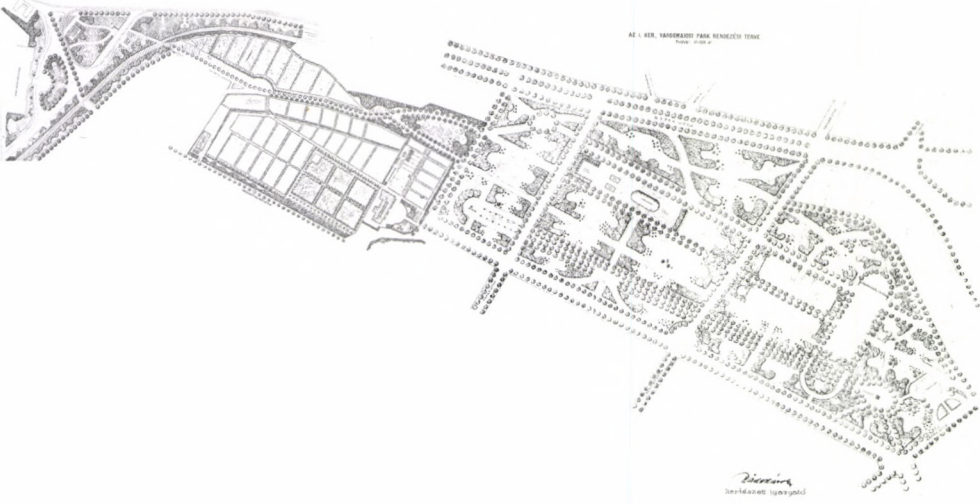
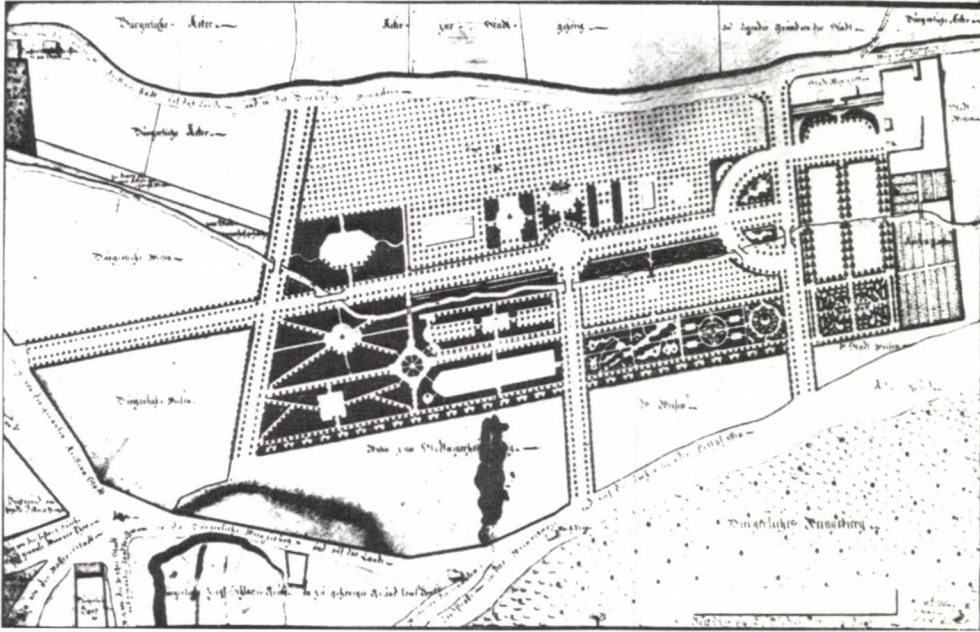
bed of Ördögárok. After the 1686 reoccupation of Buda, the Royal Chamber passed the territories close to the Castle over for the liberation army's use. While castle commanders started to treat these territories as their own property, the civil population aspired to gain possession of land in order to create gardens for farming purposes. These conflicting aspirations in the use of the property and subsequent arbitrary land seizures led to a legal conflict lasting until 1730 when the city repurchased this territory along with the manor attached to it. This is when people started to call this area "the city's manor" (=Városmajor).¹

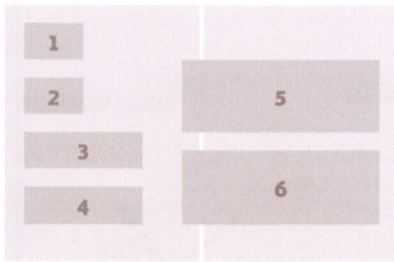
When Joseph II. moved his government from Bratislava to Buda, the emperor suggested to establish a public garden in this new capital of scarce green surfaces. The park was originally planned to replace the botanical garden in Krisztinaváros, but on the city's suggestion the choice finally fell for the territory of Városmajor. József Tallherr, Chamber senior architect, was entrusted with the elaboration of the landscaping plans. On July 25th 1785, the area was declared a public garden by the Royal Council of Governors, and in 1787 the partially finished park was handed over to the public; this way, the Városmajor can be considered the first public park of Budapest. On Tallherr's plans, the distinctive traits of the late baroque are visible: longitudinal and transversal allées divided the area all along with avenues on either side. Between them, trees were planted in a grid, surrounding square-shaped lawn areas (1. picture). The inner, empty spaces of the bosquets were mostly of a regular layout, too, disclosed by cross, concentric and star shaped avenues, but in Tallherr's plan even asymmetrical, completely irregularly structured bosquets were included as well as winding roads which is also typical for the late baroque era.²

In the years after the handover, Városmajor became a popular place for excursions where large festivities were held and the May Day celebrations became a tradition. After a few decades, the decline of the park's popularity commenced with the appearance of a permanent funfair in the park.

¹ Albert Gárdonyi: *A Krisztinaváros településtörténete*. In: *Tanulmányok Budapest múltjából*. 1934/3.

² Kristóf Fatsar: *Magyarországi barokk kertművészet*. Helikon, Budapest, 2008. p. 86-87.

1. kép/pict.: Tallherr József terve a budai Városmajor közparkká alakítására, 1785. / József Tallherr's plan for the transformation of Városmajor into a public park, 1785.

2. kép/pict.: Ráde Károly Városmajorra vonatkozó rendezési tervei összeillesztve. 1929. / Károly Ráde's settlement plans for Városmajor pasted together, 1929.

3. kép/pict.: Az egykori történeti tengelyek és a parkba települt intézmények; 1. Fogaskerekű vasút; 2. Általános iskola (Kós Károly); 3. Városmajori templom-együttes (Árkay Aladár, Árkay Bertalan); 4. FŐKERT telephely; 5. Szabadtéri Színpad; 6. BSE asztalitenisz csarnok; 7. BSE tenispályák; 8. BSE

kosárlabdacsarnok; 9. Városmajori Gimnázium; 10. BSE tenispályák; 11. Futballpályák / The former historical axes and the institutions established in the park; 1. Cog-wheel railway; 2. Elementary School (Károly Kós); 3. Városmajor temple complex (Aladár Árkay, Bertalan Árkay); 4. FŐKERT premises;

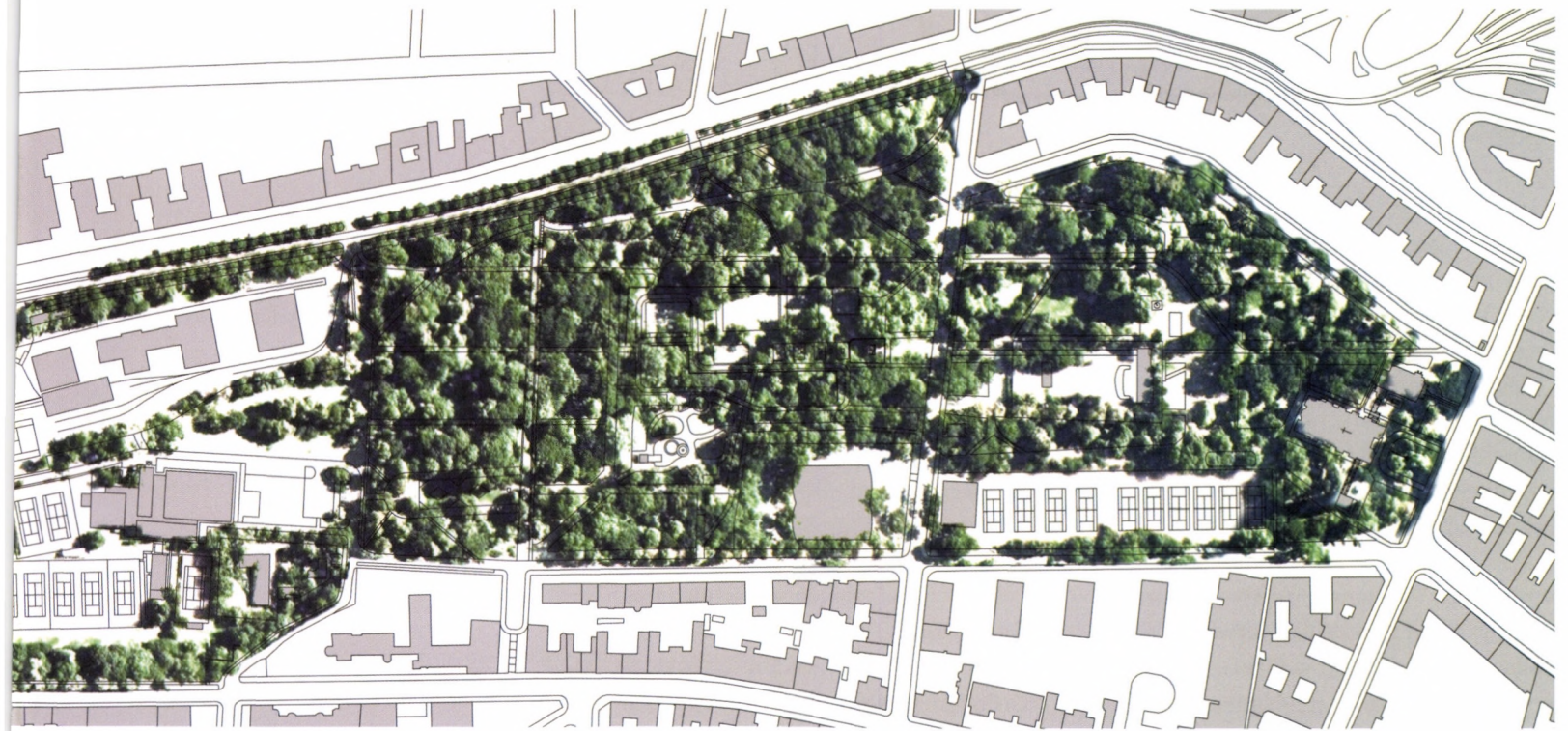
5. Open Air Stage; 6. BSE table-tennis hall; 7. BSE tennis courts; 8. BSE basketball hall; 9. Városmajor Secondary School; 10. BSE tennis courts; 11. Football fields

restricted public use

5. kép/pict.: A növényállomány műholdas felvétele / Satellite image of vegetation

6. kép/pict.: Átnézeti helyszínrajz / Overall layout

4. kép/pict.: Telekhatárok, kerítések és a korlátozottan közhasználatú területek / Plot boundaries, fences and areas with

1730-ig húzódo jogvitához vezettek, mikor a város ezt a területet a hozzá tartozó majorsággal együtt visszavásárolta. Innentől kezdve illeték a területet a „Városmajorja” elnevezéssel.¹

Mikor II. József Pozsonyból Budára helyezte kormányzatát, a császár a zöldfelületekkel gyéren ellátott új fővárosban közkert kialakítását javasolta. Eredetileg a krisztinavárosi botanikus kert helyén épült volna park, de a város javaslatára a Városmajor területére esett a választás. A parkosítási tervek kidolgozásával Thallher József kamarai főépítést bízták meg. 1785. július 25-én a Helytartótanács a területet közkertté nyilvánította, majd 1787-ben átadták a részben elkészült parkot, így a Városmajor tekinthető Budapest első közparkjának. Tallherr tervén a kései barokk stílusjegyei ismerhetőek fel: hosszanti és keresztirányú fasorok tagolták a területet, melyek mentén fasorok húzódtak. Köztük hálóban ültetett fák vetek körbe négyzetes gyepfelületeket (1. ábra). A zárt boszkek belső, üresen hagyott területei is túlnyomóan szabályos alaprajzúak voltak, melyeket kereszt-, koncentrikus- és csillagsétányok tártak fel, ám Tallherr tervében aszimmetrikus, akár egészen szabálytalan felépítésű boszkek is helyet kaptak, csakúgy mint a kígyózó vonalú utak, amelyek szintén a kései barokkra jellemzőek.²

A Városmajor az átadást követő években hamar közkedvelt kirándulólé helylyé vált, ahol szívesen tartottak népünnepélyeket, és szokássá vált a városma-

jori majális. A néhány évtizedig tartó fénykor után a parkban megjelenő állandó vurstlival megkezdődött a hanyatlás. A mutatványosok, cirkuszok és kocsmák az alsóbb társadalmi rétegeket vonzották, elterjedtek a szerencsejátékok, megromlott a közbiztonság, és a park állapotát elhanyagolták.³

Még a 19. század első felében megindult a környező területek beépítése, bár ez a folyamat csak a század végére gyorsult fel jelentősen. A folyamatos beépítések következtében mind inkább szennyvízvezetőként funkcionált az Ördögárok, melynek városmajori szakaszát végül 1917 és 1921 között beoltották. Ez után nem sokkal, 1929-ben került sor a Városmajor átfogó rendezésére, amikor Ráde Károly kertészeti főigazgató tervei alapján az egész parkot megújították. A terv a Tallherr-féle barokk alapszerkezetet megtartotta, és egységesítette a parkot (2. ábra).

Az 1874-ben megépült fogaskerekű után a huszadik században rengeteg építmény került a parkba, és fokozatosan nőtt a park területvesztesége a különböző intézmények betelepülésével: 1912-13-ban Kós Károly és Györgyi Dénes tervei alapján általános iskola és óvoda épült, majd később emellé került a FŐKERT telephelye. A Városmajori Templom-együttes, melyet Árkay Aladár és Árkay Bertalan terveztek, a Csaba utca mellett kapott helyet. 1952-ben építették fel a Szabadtéri Színpadot, majd sorban asztalitenisz-csarnok, kosárlabda-csarnok, 18 teniszpá-

1 Gárdonyi Albert: A Krisztinaváros településtörténete. In: *Tanulmányok Budapest múltjából*. 1934/3.

2 Fatsar Kristóf: *Magyarországi barokk kertművészet*. Helikon, Budapest, 2008. 86-87. o.

3 Gombos Zoltán: *Régi kertek Pesten és Budán*. Natura, Budapest, 1974. 147. o.

- [- - -] ÁLTALÁNOS RITKÍTÁS: A BETEG ÉS A CSEKÉLY ESZTÉTIKAI ÉRTÉKKEL BÍRÓ FÁK KIVÁGANDÓAK
- [· · ·] ERŐS RITKÍTÁS: CSAK AZ IGAZÁN ÉRTÉKES ÉS EGYÉSZSÉGES NAGY FÁK MARADNAK
- MEGLÉVŐ, JÓ ÁLLAPOTÚ FASOR
- FELÚJÍTANDÓ / KIEGÉSZÍTÉSRE SZORULÓ FASOR
- ÚJ TELEPÍTÉSŰ FASOR

The entertainers, circuses and pubs attracted lower social strata, gambling gained popularity so that public safety deteriorated and the park's condition was continuously neglected.³

Architectural activity in the surrounding area started already in the first half of the 19th century, however, this process hasn't accelerated significantly until the end of the century. Due to constant constructions, Ördögárok more and more played the role of a wastewater drainage; its segment in Városmajor finally has been coped between 1917 and 1921. Shortly afterwards in 1929, the comprehensive settlement of Városmajor took place as the entire park was renewed based on the plans of Károly Ráde, Director General for Horticulture. The plan kept the baroque basic structure designed by Tallherr and unified the park (2. picture).

After the construction of the cog-wheel railway in 1874 numerous edifices found their place in the park which lost more and more of its territory due to the establishment of various institutions: in 1912-13, based on the plans of Károly Kós and Dénes Györgyi, an elementary school and a kindergarten were raised; later on, the premises of FŐKERT were created next to them. The temple complex of Városmajor, designed by Aladár Árkay and Bertalan Árkay was established next to Csaba Street. The Open Air Stage was built in 1952, and successively a table-tennis hall, a basketball hall, 18 tennis courts and football fields were

integrated into the park. A further loss of Városmajor's territory was caused by the completion of Városmajor Secondary School, built in 1989 (3. picture).

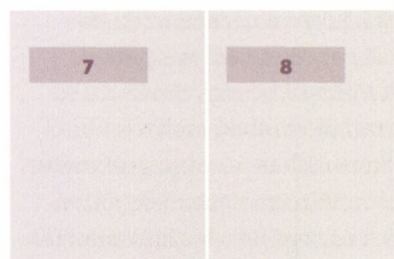
CURRENT SITUATION OF THE PARK

The most important linear element of Buda's green space system, is situated along the Ördögárok valley. The green spaces run along the Tabán - Horváth-garden - Vérmező - Városmajor - Szilágyi Erzsébet Avenue axis function as an integrated network, although of a reduced efficiency due to the architectural activity that has been taking place and brought a rupture into the picture of this system. This green space axis is also a highly important urban air duct that ensures the aeration of the inner city districts in Pest.

Városmajor merits a much more prestigious role in the green space system of Budapest than it currently does. Due to its central location, many people use the park as a transportation area and, despite of its favourable position, it lacks an attractive retaining force. Park usage possibilities are offered in a small variety with many functions being unavailable to the public. Városmajor, in its current condition, is not able to play the role of a city public park which it has the potential to given its place in the urban structure and its size.

Although Városmajor lies in a highly frequented central area, its connections

3 Zoltán Gombos: Régi kertek Pesten és Budán. Natura, Budapest, 1974. p. 147.

7. kép/pict.:
Tervezett térkapcsolatok, úthálózat / Planned spatial relations, road network

8. kép/pict.:
Fateleptési és -kezelési koncepció / Tree planting and management concept

lya és futballpályák kerültek a parkba. További területvesztéseket jelentett a park szempontjából az 1989-ben felépült Városmajori Gimnázium (3. ábra).

A park jelenlegi helyzete

A Városmajor parkja Buda zöldfelületi rendszerének legfontosabb lineáris eleme az Ördögárok völgye mentén alakult ki. A Tabán – Horváth-kert – Vérmező – Városmajor – Szilágyi Erzsébet fasor vonalon az itt húzódó zöldfelületek egybefüggő rendszerként működnek, amelynek hatékonyságát némiképp mérsékli, hogy térben nem teljesen összefüggők az időközben létrejött beépítések következtében. Ez a zöldfelületi tengely egyben egy igen fontos városi lépcsatorna is amely biztosítja a pesti belvárosi területrészeinek átszellőzését.

Budapest zöldfelületi rendszerében sokkal tekintélyesebb szerep juthatna a Városmajornak. Központi elhelyezkedése miatt sokan közlekedőfelületként használják a parkot, amely kedvező pozíciója ellenére sem bír attraktív megtartóerővel. A felkínált parkhasználati lehetőségek hiányosak, és jelentős részük nem közhasználatú. A Városmajor jelenlegi állapotában nem képes városi közpark szerepet ellátni, amely egyébként városszerkezeti helyzete és mérete alapján adott lenne.

Annak ellenére, hogy a Városmajor frekvenciát, központi helyen fekszik, nincsenek túl jó kapcsolatai a környezetével. A városi szerkezetbe szigetszerűen illeszkedik, miután a park története során lényegében körbeépült, és a parkot nem kapcsolták a környező városszövethez. Mivel fontos közlekedési csomópontok és forgalmas utak fogják közre a parkot, ez az elszigeteltség egyben védi is a parkot.

A park területe hosszú története során a város fejlődésével együtt jelentősen csökkent. A barokk alapszerkesztési struktúrát a Városmajorba települt intézmények és beépítések szétrombolták. A park széttagolódott, és kisebb részegységekre esett szét, amelyeket nem fog egybe egy egységes szerkezeti koncepció. Az észak-nyugati területrészen a folyamatos beépítések miatt a park funkció teljesen eltűnőben van, és a szűken értelmezett park területét is közhasználat

elől elzárt létesítmények fragmentálják (4. ábra). A bekerített intézményi területeknek nincs vagy csak rossz kapcsolata van a parkkal, építményekkel terheltek, és gyakran rendezetlenebbek, mint a park legelhanyagoltabb részei. A Városmajor magas presztízsű városrészek találkozásában fekszik, mégis jelenleg szegényes és elhanyagolt az állapota.

A Városmajor növényállománya sok igen értékes egyed is magába foglal, ám a koncepciózus, módszeres kezelés hiányában mára a park fáinak az egyed-sűrűsége az ideálisnál jóval nagyobb, és a lombkorona-borítottság meghaladja a 80 %-os értéket. A parkban kedvezőtlen benapozási viszonyok alakultak ki: a túlzott borítottság, a túlfásodás eredményeképp kevés az egészséges gyepfelület, a mély árnyékos területeken egészen gyér az aljnövényzet, a fák felkopaszodtak, és gátolják egymást az egészséges fejlődésben (5. ábra).

Koncepció és szabadtérépítészeti terv

A vizsgálatok elvégzése után egyértelmű volt, hogy a Városmajort övező problémákat nem lehet rendezni nagyobb szerkezeti átalakítások nélkül, ezért tervemben jelentősebb strukturális változtatásokat javaslok. A Városmajor jelenlegi kaotikus állapotának egyik oka a parkban szigetszerűen megjelenő építmények, melyek gátolják a rendeltetészerű parkhasználatot. A széttagolódott, szerkezettelen park elvesztette funkcionális egységét. A tervemben felvázolt Városmajor elsődleges rendeltetése közhasználatú közpark. A park szerkezeti kialakítását ennek rendeltem alá.

Tervemben a történeti tengelyek részleges rekonstruálása adja a park fő struktúráját. Mindamelllett, hogy a kerttörténeti örökséget hordozó park új kialakítását a megváltozott környezethez és szabadtérhasználati szokásokhoz kellett igazítanom, a még felismerhető barokk alapszerkesztési vonalak helyreállítása alapvető szándékom volt. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy nem törekedtem a 18. századi állapot korhű rekonstrukciójára.

A Városmajor esetére kifejezetten jól illik az a szállóige, amely Hermann von Pücklertől származik: "szép parkhoz kemény szív és éles fejsze szüksé-

ges". A kedvezőbb benapozási viszonyok érdekében ki kell vágni azoknak a fáknek egy részét, amelyek túlzott besűrűsödést okoznak, és elveszik egymás életterét. Ez a drasztikusnak tűnő beavatkozás egyrészt a meglévő egészséges és értékes dendrológiai állomány védelmében is szükséges, ezen túl pedig a fás szárú növényzet alakítása a térszerkezet megújításának egyik igen fontos eszköze (6-10. ábra).

A tervezett állapot szerint a három hosszanti főstényt keresztstényok szelik át. Ez a rendszer fogja közre a park legértékesebb belső, védett területeit, ahol a betelepült és a park funkciót zavaró építmények elbontásával és a növényzet erőteljes ritkításával egy nagy, összefüggő, hosszanti gyepes felület jön létre, ahol kijelöltem a megtartandó legszebb, tekintélyes méretű fákat. Ez a terület multifunkcionális szabadtérként működik, amely alkalmas piknikezésre, pihenésre, napozásra, sárkányeregetésre, labda- és egyéb közösségi játékokra, és mint a park magterülete, erre szerveződnek a környező parkrészek.

A magterületet a Városmajori Templom irányában egy nagyobb burkolt felület zárja, amelyen a tengelyek áthaladnak. A középtengely ezt a területet két részre osztja, amelyek egymást egészítik ki ellentétes karakterükkel: az északi reprezentatív közösségi térként, találkozópontként, valamint az áthelyezett szabadtéri színpaddal rendezvényteréként funkcionál, míg a déli oldalon egy pihenőtér kapott helyet (11-13. ábra).

A szabadtéri színpad multifunkcionális használatát sajátos kialakítása teszi lehetővé: a színpad és környezete közterület, ahol az előadásokon kívül egyéb kulturális programok és közösségi események megrendezésére is lehetőség nyílik. A pavilon egy nagy, elnyújtott kerethez hasonlít, és a mindkét irányba nyitott építményen keresztül a nézőtérrel látni lehet a magterület nagy gyepfelületét és magányos fáit. Ez a kialakítás egyfelől tagolja és lezárja a teret, de egyúttal egymáshoz kapcsolja a két terület-egységet, és átértelmezi a viszonyukat. A színpad előtere integrált közösségi térként funkcionál: a színpadhoz kapcsolódó kulturális programokon, és más közösségi eseményeken kívül a találko-

to its environment are not advantageous. It is integrated into the urban structure as an island, since the park has been surrounded by buildings without being connected to the neighbouring urban tissue. As important transport hubs and busy roads straddle the park, this isolation serves a protective function to the park at the same time.

In the course of its long history, the territory of the park has been significantly reduced in parallel with the city's development. The baroque basic structure has been destroyed by the institutions and the new buildings established in Városmajor. The park has become fragmented, it has disintegrated into smaller sub-units which are not held together by a uniform structural concept. On the north-western part of the area the park function is tending to disappear completely as a result of the architectural activity there, and the narrowly defined park itself is also fragmented by establishments closed to the public (4. picture). The fenced institutional areas have little or no connection to the park whatsoever, they are loaded with buildings and often more disordered than the most neglected parts of the park. Városmajor is situated at the intersection of highly prestigious urban districts, yet it remains in a poorish and neglected condition.

The vegetation of Városmajor includes many valuable specimens, but due to the lack of a conceptual and systematic management, the density of the park's trees is much larger than desirable and the canopy coverage extends beyond 80%. Unfavourable daylight conditions have developed in the park: as a result of the overly dense coverage and the much too high forest density there are only few healthy lawn surfaces; in deeper lying shadowy areas the undergrowth is really sparse, trees have lost their branches and inhibit each other's healthy development (5. picture).

CONCEPT AND OPEN SPACE ARCHITECTURAL DESIGN

After the analyses it was obvious that the problems encompassing Városmajor cannot be resolved without important

structural transformations, therefore I suggest significant structural changes in my plan. One of the main reasons for the chaotic state of Városmajor is the island-like distribution of built installations in the park which hinder the intended use of the park. The fragmented, unstructured garden has lost its functional integrity. The Városmajor conceived in my plan has the primary function of a public park. I subordinated the park's structural design to this function.

In my plan, the partial reconstruction of the historical axes serves as a main structure for the park. While I had to adapt the new concept of this park of garden history heritage to the altered environment and open space usage habits, I also intended to restore the still recognizable basic baroque structural lines. Still, it is important to point out that my objective was not to offer an authentic reconstruction of the park's 18th century state.

In the case of Városmajor, the saying, originating from Hermann von Pückler seems to be especially adequate: "for a nice park you need a strong heart and a sharp axe". To improve daylight conditions, the trees causing too high density and occupying others' living environment need to be fallen. This intervention, although it might seem dramatic, is rendered necessary: on the one hand in order to protect the existing healthy and valuable dendrological stands, and, on the other hand, to renew the spatial structure by shaping the arboreal vegetation (6-10. picture).

According to the plans, the three main longitudinal avenues are crossed by transversal ones. This system embraces the park's most important inner, protected spaces where, by the demolition of the edifices disturbing the park function and a strong clearing of the vegetation, a large integrated longitudinal lawn area is created where I marked the most beautiful trees of respectable size to be kept. This area serves as a multifunctional open space, suitable for pick-nicking, resting, sunbathing, kite-flying, ball- and other community games. Since this is a core area of the park, all other surrounding park segments are organized around this one.

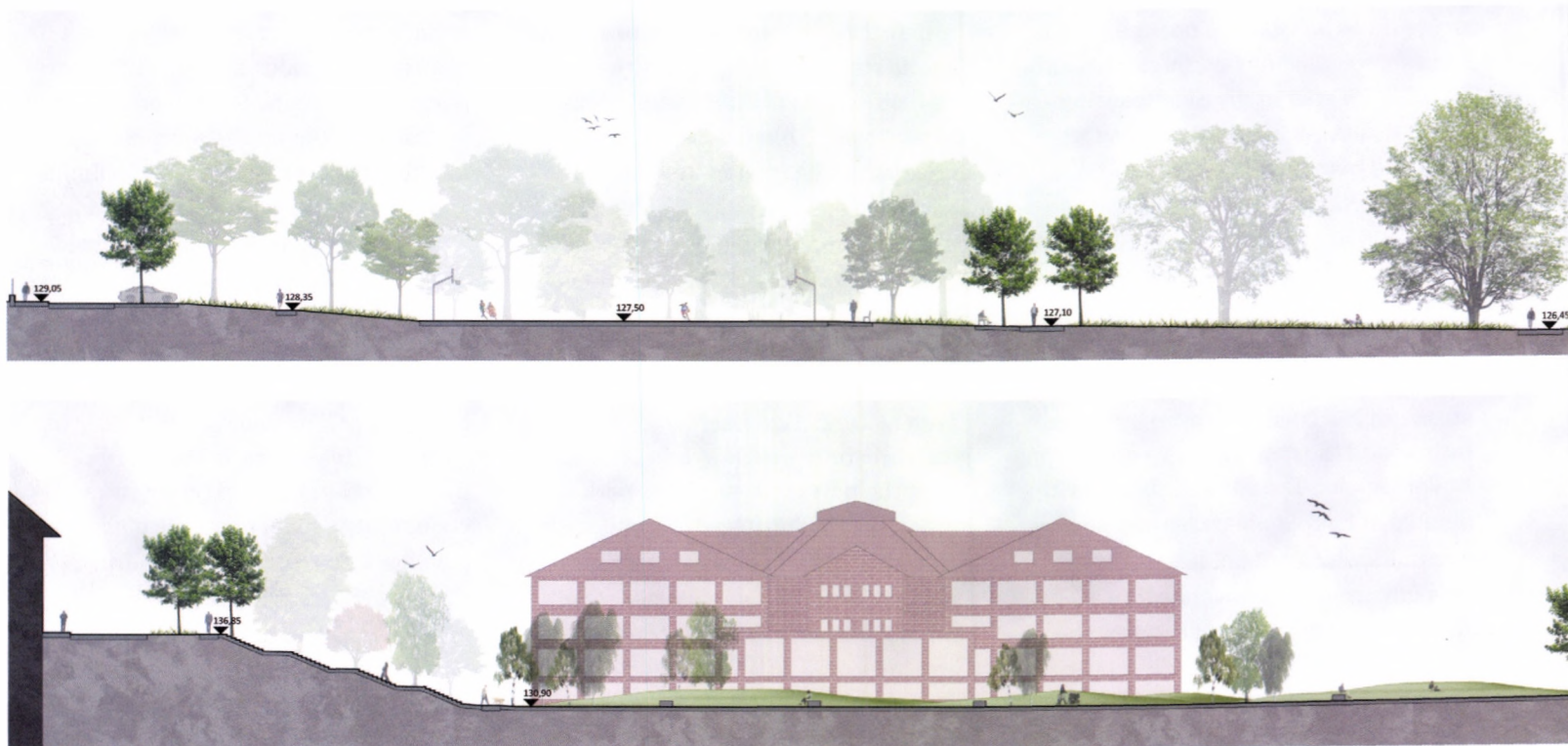
In the direction of Városmajor Church, the core area is closed by a larger paved surface which is crossed by the axes. The central axis divides this area into two parts which complete each other by their opposed character: the northern part functions as a representative community space, as a meeting point, but also as an event venue, due to the dislocated open air stage, while on the south there is a recreation area (11-13. picture).

The special design of the open air stage enables a multifunctional use: the stage and its environment are public spaces where, beside performances, other cultural programs and community events may take place. The pavilion looks like a big, long-drawn frame, and through openings on both sides of the structure the large lawn of the core area and its solitary trees are visible from the auditorium. This design structures and encloses the space whilst at the same time it connects the two units and reinterprets their relation. The foreground of the stage serves as an integrated community space: this wide paved surface which has been left open can offer a scene for not only cultural programs and other community events related to the stage but also for encounters, community building and other social activities.

The recreation area opposite of the stage foreground, with its trees planted in a double line, is supposed to evoke the Ördögárok's flood plain grove forest that once stood here. Under the trees planted in a regular grid, square shapes of different sizes appear in a mosaic pattern. This structure is cleaved through by one of the diagonal avenues. In the light, scattered shade of the trees with loose branch structures (*Gleditsia triacanthos* 'Sunburst'), I placed benches and tables. I designed another afforested area, similar to this one at the other end of the park by the tram turning point. These two segments creating a grove establish a frame to the park and serve to remind of the former valley of Ördögárok (15. picture).

The foreground of the open air stage and the wider environment of the church create, by their more urban character, a transition between the urban and park

zás, közösségépítés és egyéb társadalmi aktivitás színtere lehet a szabadon hagyott, széles, burkolt felület (14. ábra).

A színpad előterével átellenben található pihenőterület kötésben ültetett fáival az Ördögárok egykor itt található ártéri ligeterdejét hivatott megidézni. A szabályos raszterben ültetett fák alatt mozaikos mintázatban jelennek meg különböző léptékű négyzetes formák. Ezt a struktúrát keresztülhasítja az egyik átlós sétány. A laza ágrendszerű fák (*Gleditsia triacanthos* 'Sunburst') enyhe, szórt árnyéka alatt padokat és asztalokat helyeztem el. Egy, az ittenihez hasonló fásított teret terveztem a park másik végén, a villamosfordulónál. Ez a két, ligetet alkotó részlet mintegy keretezi a parkot, és emlékeztet az Ördögárok egykori völgyére (15. ábra).

A szabadtéri színpad előtere és a tempom tágabb környezete urbánusabb jellegükkel átmenetet képeznek a városi és a parki környezet között. A három hosszanti sétány közül a középső egészen a Csaba utcáig ér, ahol egy kisebb teresedés fogadja a látogatót. Erre a fogadótérre kerül át a Hüvelyk Matyi szobor a meglévő ivókút talapzatával. Az északi tengely az Ignatus utcába torkollik, épp azon a ponton, ahova a Széll Kálmán tér fejlesztési tervében megjelölt új átjáró ve-

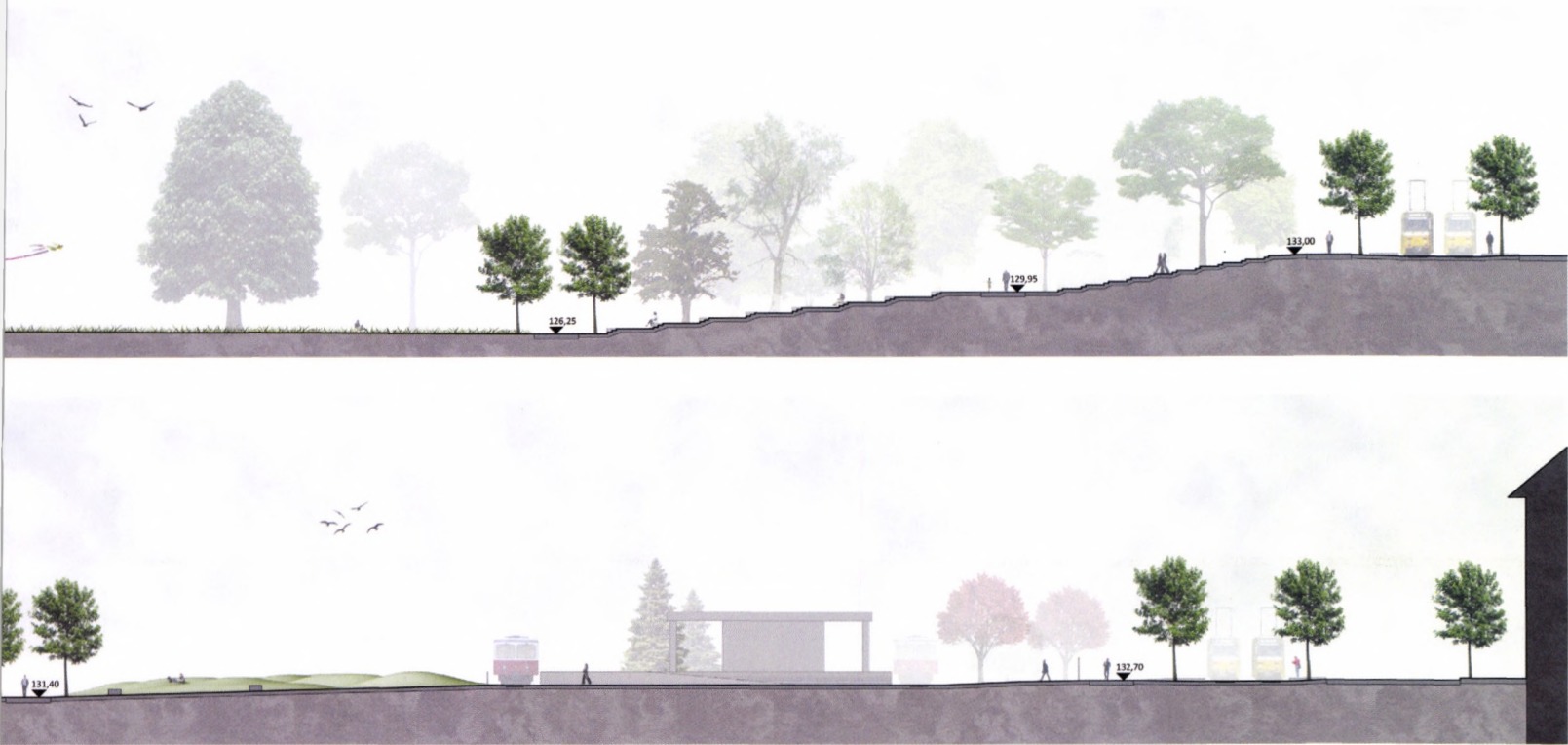
zet.⁴ Az átjáró létrejöttével a Városmajor és a Széll Kálmán tér közötti kapcsolatot erősödne, a javasolt kialakítás pedig a Városmajor szempontjából kifejezetten kedvező, ugyanis a földszinten átvezetett, épület alatti átjáró továbbra is biztosítaná a forgalmas közlekedési csomópont környezeti ártalmaitól a park védelmét.

Az egykori barokk sétányok az Acsády Ignác utcáig tartanak. A középső tengely jelenleg a fogaskerekű telephely rendezetlen hátsó udvarába fut. A tervezett állapot szerint az áthelyezett szoborcsoport, a Tábori vadászok emlékműve zárja, a forgalom alól pedig az egyik átlós kereszt tengely tehermentesíti. Az északi tengely kifut a Szilágyi Erzsébet fasorra, a déli pedig az átlós kereszt tengellyel összeolvadva átvezet a gimnázium felé.

A Szilágyi Erzsébet fasor menti részsűs terület mintegy pufferként védi a parkot a forgalmas úttól. Áthalad rajta a két átlós kereszt sáv, illetve a központi tisztás súlypontjára nyílik egy szélesedő, elnyújtott lépcsősor, amely a Szilágyi Erzsébet fasor megállójától vezet a parkba, és amfiteátrumszerűen lelátóként és leülésre alkalmas felületeivel pihenőkertként is funkcionál.

A Maros utca menti sávban kaptak helyet az aktív rekreáció céljára szolgáló funkciók: a két BSE csarnok között

4 A Széll Kálmán tér rendezési koncepciója, FŐMTERV, 2011. VI. (távlati javaslat)

environment. Out of the three longitudinal avenues, the one in the middle elongates until Csaba Street where, from the visitor's point of view, an open space unfolds. The sculpture of Hüvelyk Matyi (Tom Thumb) with its drinking fountain pedestal is to be relocated to this receiving space. The northern axis joins Ignotus Street, exactly at the point where Széll Kálmán Square development plan marks the new passageway.⁴ The establishment of the passageway would reinforce the connection between Városmajor and Széll Kálmán Square, and the suggested design would be particularly favourable from the aspect of Városmajor, since the passageway underneath the building, led through the ground floor, could guarantee the protection of the park from the harmful environmental effects of the busy traffic junction.

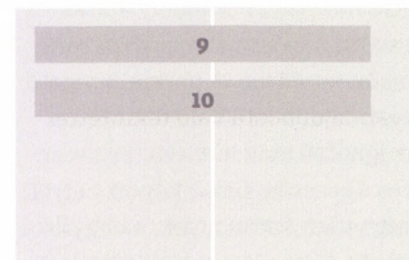
The former baroque avenues end at Acsády Ignác Street. The central axis currently runs into the unsettled backyard of the cog-wheel station. According to the plans, the relocated sculpture group, the monument of the Field Hunters close it down and it is relieved from traffic by one of the diagonal cross axes. The northern axis runs into Szilágyi Erzsébet Avenue, while the southern one,

merged with the diagonal cross axis leads over to the secondary school.

The sloped area along Szilágyi Erzsébet Avenue, just like a puffer, protects the park from the busy road. It is traversed by the two diagonal cross-avenues and there is a widening, long-drawn flight of stairs opening towards the centre of gravity of the central clearing, leading from the station on Szilágyi Erzsébet Avenue to the park and as an amphitheatre-like grandstand, with its surfaces apt for sitting down, serving also as a recreational garden.

The areas serving an active recreational function are located in the zone along Maros Street: between the two BSE halls I placed surfaces suitable for sporting, as well as a large playground and a field for extreme sports. This line is continued by the existing tennis courts between Szamos and Csaba Streets. There are resting areas next to the sports fields and on the slope by Maros Street, next to the largest ground a two-row grandstand was conceived. I also designed a 900 m running track into the park which encircles the area between Szamos and Acsády Ignác Streets on the edge. With regard to the large number of dog owners visiting the park, a dog training ground was placed

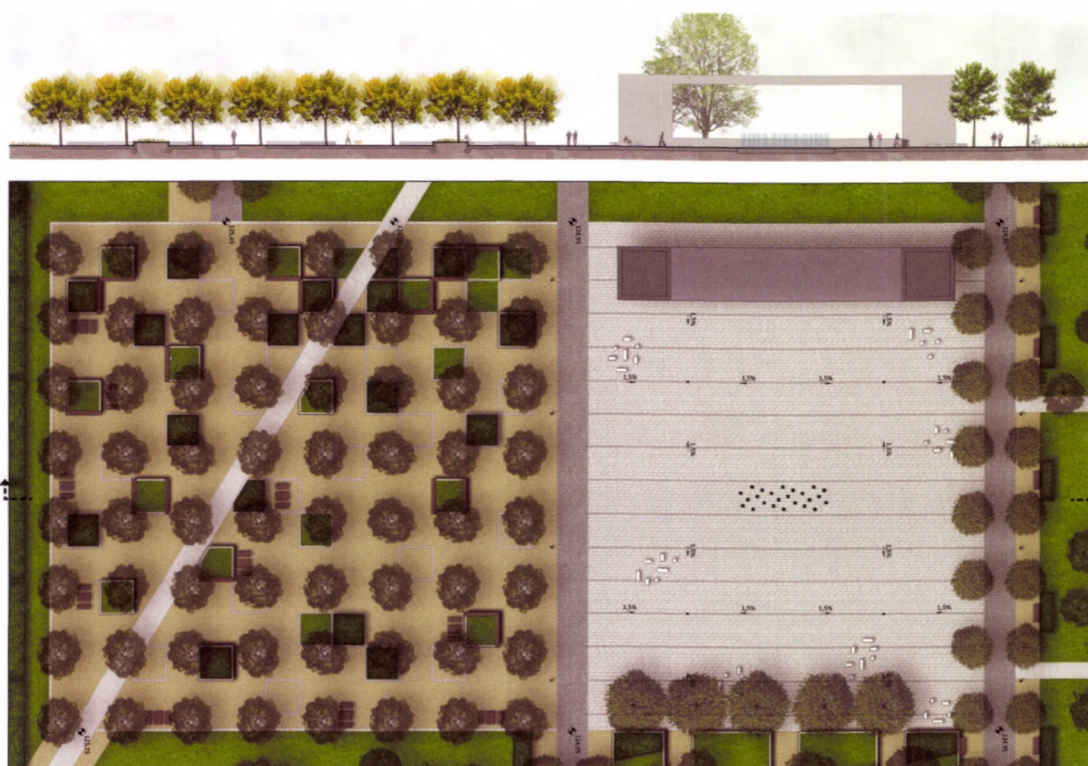
4 Development concept of Széll Kálmán Square, FŐMTERV, 2011. VI. (perspective proposal)

9. kép/pict.: Metszet a Szilágyi Erzsébet fasor és a Maros utca közt / Section between Szilágyi Erzsébet Avenue and Maros Street

10. kép/pict.: Metszet a Fogaskerekű

végállomása és a Városmajor utca között az új keresztengely mentén / Section between cog-wheel railway terminus and Városmajor Street along the new cross axis

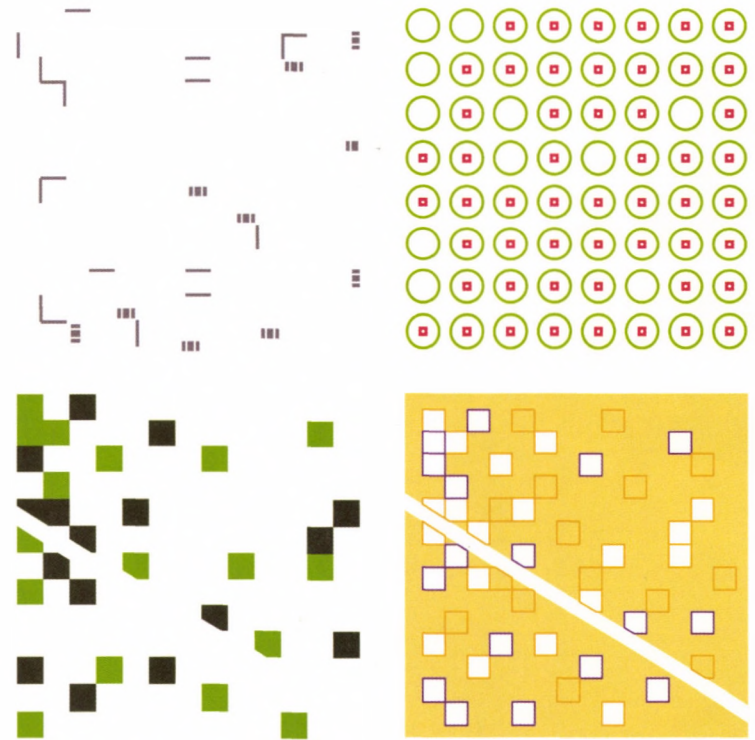
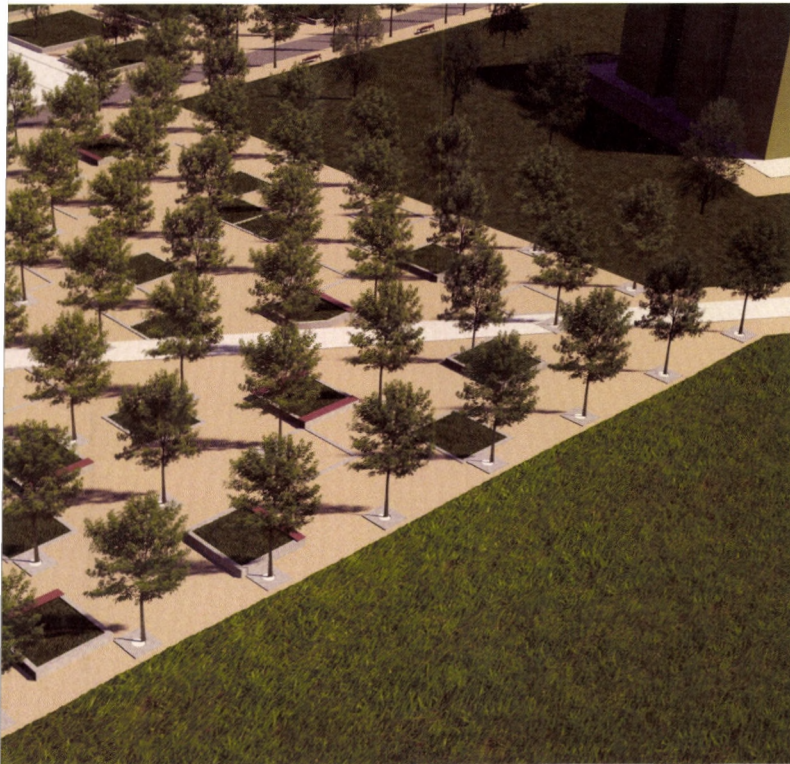

sportolásra alkalmas felületeket helyeztem el, valamint egy nagyobb játszóteret és egy extrém sport-pályát. Ezt a sort folytatják a meglévő tenispályák a Szamos és Csaba utca közt. A sportpályák mentén pihenők vannak, illetve a Maros utca felőli részsűn, a legnagyobb pálya mellett egy kétsoros lelátó kapott helyet. A parkba terveztem egy 900 méter hosszú futópályát is, amely a Szamos utca és az Acsády Ignác utca közti terület peremén fut körbe. A parkot látogató sok kutyatulajdonosra való tekintettel pedig az Ignotus utca melletti területen egy kutya ügyességi pálya kapott helyet.

A rendezetlen építmények, a nagyfokú beépítettség és az alacsony zöldfelületi arány miatt jelenleg az Acsády Ignác utcától északra fekvő területek esetében egyáltalán nem érezhető, hogy a park részét képeznék. Ennek a területegységnek az újjáélesztése érdekében egyrészt megerősítettem azt a meglévő hosszanti gyalogossétányt, amely a park magterületét és a villamosfordulót összeköti, másrészt a fogaskerekű végállomását

megnyitottam a park felé, és a vele szemben elterülő sportpályák elbontásával lehetőség nyílt a Szilágyi Erzsébet fasor és a Városmajor utca között egy keresztirányú sétány kialakítására (16-17. ábra).

Ilyen módon a gimnázium körüli területek parkosításával az intézmény megfelelő előtérhez juthat. Ez a tervezési egység karakterében más megfogalmazású, mint a klasszikus parkterület. Ennek elsődleges oka, hogy egyértelműen külön akartam választani az új parkosított területeket a történeti parkrészekről. A történelmi úthálózatot gyepes dombok ölelik körbe, melyek izgalmasabbá, érdekesebbé teszik a térélményt, takarják a szomszédos tenispályákat és a fogaskerekűt, emellett pedig tompítják a zajhatást. A keresztirányra merőlegesen tömpadokat helyeztem el, ezek kis mértékben benyúlnak a burkolat felületére, másik végük pedig a terepbe simul. A tervezett fás növényzet elszórva, csoportokban jelenik meg itt a dombok közt, így a plasztikus terep is jobban érvényesül, és megfelelő mennyiségű terület rész marad napos.

on the area next to Ignotus Street.

Due to the disordered edifices, the high building coverage and the low ratio of green spaces, the areas lying north of Acsády Ignác Street do not appear to belong to the park at all. To revive this territorial unit I reinforced on the one hand the existing longitudinal walkway which connects the core area of the park and the tram turning point, and opened the terminus of the cog-wheel railway towards the park on the other; furthermore, through the dismantling of the sports fields lying on the opposite side, the creation of a transversal avenue between Szilágyi Erzsébet Avenue and Városmajor Street became possible 16-17. picture).

This way, by the landscaping of the grounds around the secondary school, the institution might gain an appropriate foreground. This design unit is different in its character from the classic park area. The primary reason for this is that I wanted to clearly separate the newly landscaped areas from the historical

park segments. The road network of a fractional line is surrounded by lawn hills which make the experience of the space a more exciting and interesting one, hiding the neighbouring tennis courts and the cog-wheel railway and at the same time reducing the noise impact. I placed block benches perpendicularly to the transversal avenue which slightly project into the pavement surface, their other half merging into the terrain. Here, the designed arboreal vegetation appears in scattered groups between the hills; this way the plasticity of the terrain gains a stronger emphasis and a sufficiently large area remains sunlit.

SUMMARY

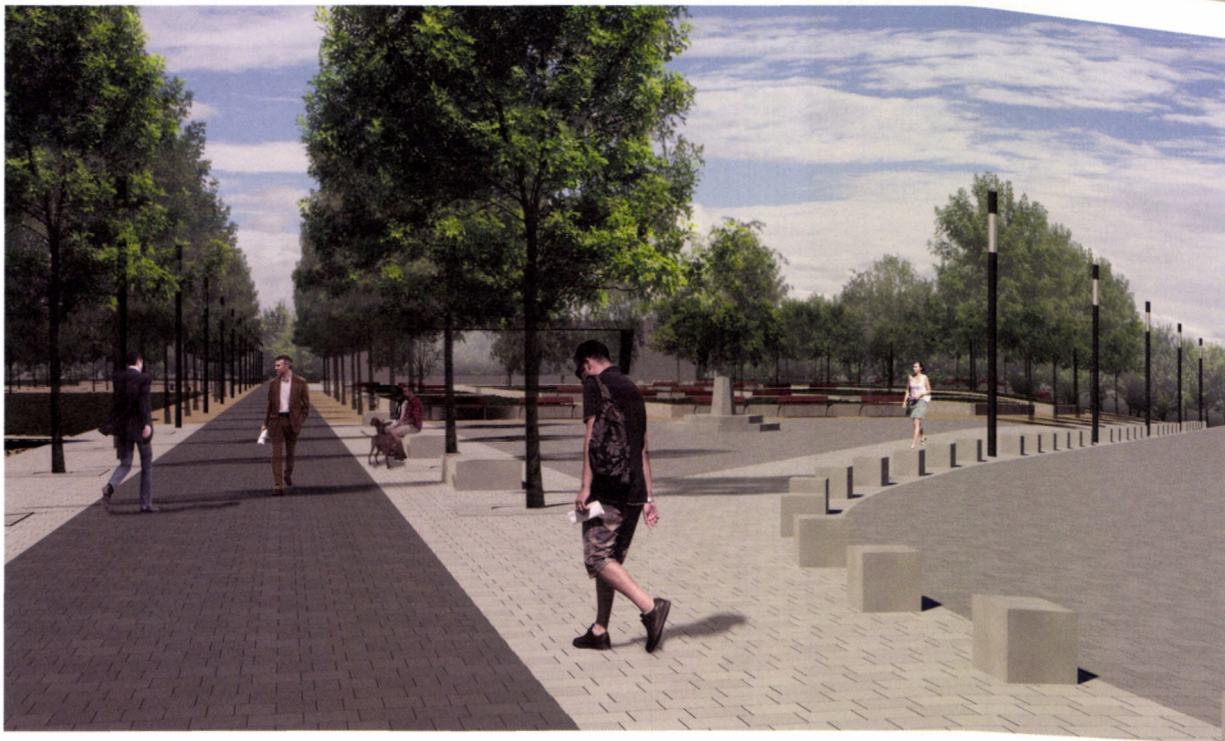
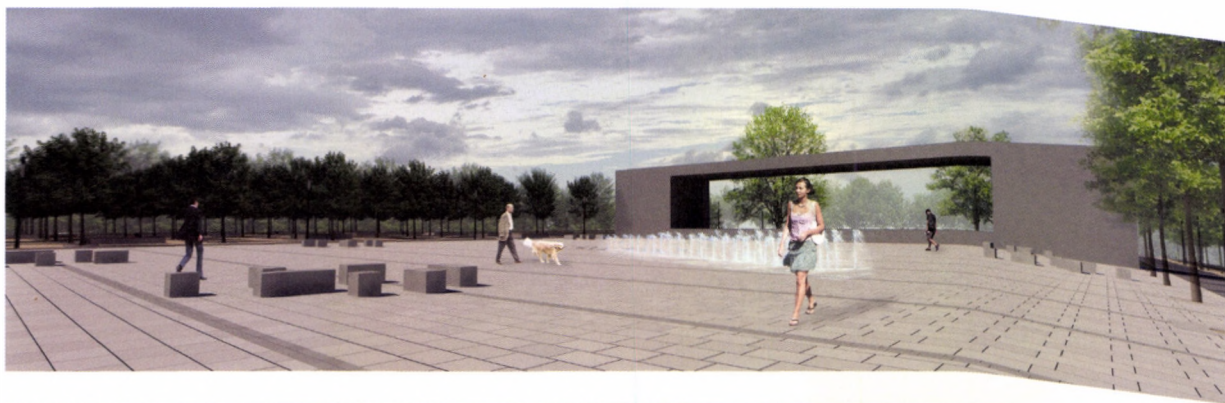
Városmajor is one of Budapest's untapped potentials which holds excellent opportunities. In my plan, I suggest significant structural transformations, since the problems related to Városmajor cannot be resolved

11. kép/pict.:
Ligetes pihenő, szabadtéri színpad és előterének alaprajza és metszete /
Layout and section of grove-like resting point, open air stage and its foreground

12. kép/pict.:
Ligetes pihenő / Grove-like resting point

13. kép/pict.:
A pihenőtér rétegstruktúrája (berendezési tárgyak, fák és faveremrácok, cserje- és gyepfelületek, növénykazetták, burkolt felületek) / Structural levels of the resting-space (open space furniture, trees and tree grates, bushes and lawn, planting beds and lifted flower beds, pavement)

ÖSSZEFOGLALÁS

A Városmajor jelenleg Budapest egy kiaknázatlan potenciálja, amely kiváló lehetőségeket rejt magában. Tervemben jelentősebb strukturális változtatásokat javaslok, mivel a Városmajort övező problémákat nem lehet rendezni nagyobb szerkezeti átalakítások nélkül. Mindemellett igyekeztem reális megoldásokat találni, melyek egy megvalósítható fejlesztési stratégiát jelölnek ki.

A park lehető legnagyobb egybefogható területével foglalkoztam, mivel a már peremterületeknek számító, leszakadó részeket kulcsfontosságúnak tartom a Városmajor megújításának stratégiájában. Törekedtem a közhasználatú területek térnyerésére, valamint a zöldfelületek arányának növelésére. A koncepció kialakításánál a park eredeti szerkezetének erősítése mellett alapvető célom volt a kor követelményeinek megfelelő és modern parkhasználati igényeket kielégítő kialakítás létrehozása. A terv központi eleme a növényzet átfogó felújítása.

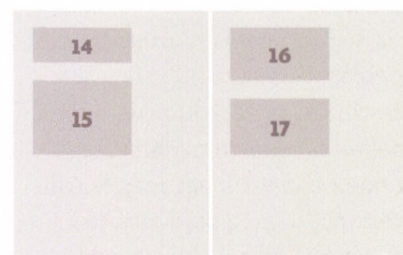
Sajnos az elmúlt évek tapasztalata szerint a koncepciózus kezelés hiányában a park egyre jobban szétforgácsolódik, és minél később teszünk ez ellen konkrét lépéseket, annál inkább tűnik ez a folyamat visszafordíthatatlannak. A park szempontjából most a legnagyobb eredmény egy átfogó terv létrejötte. Bár az általam kidolgozott koncepció csak egy a számtalan elképzelhető fejlesztési irány közül, bízom benne, hogy a közeljövőben előveszik a Városmajor ügyét, és egy átfogó, komplex megújulás után újra közkedvelt és méltó közparkunkká válhat. ©

without greater structural changes. At the same time I strove to find realistic solutions which outline an implementable development strategy.

I concentrated on the largest possible consistent area of the park since I consider the parts which are broken off and judged peripheral essential in the renewal strategy of Városmajor. I aimed at putting more emphasis on the areas with public functions and further aimed at increasing the proportion of green spaces. While designing the concept, besides the reinforcement of the original structure of the park, my fundamental objective was to create a design responding to current needs and meeting modern park users' demands. The overall renewal of the vegetation figures as a central aspect in the plan.

Unfortunately, as experience from recent years shows, the lacking conceptual treatment likely results in a fragmentation of the park and the continual changing of the park make this fragmentation further irreversible. Now, the greatest result from the park's aspect is the creation of an overall plan. Although my concept is but one of many possible development tendencies, I do hope that in the near future people will look into the issue of Városmajor and, following an overall, complex renewal, it may return to be a popular and worthy public park.

14. kép/pict.:
A szabadtéri színpad és előtere /
Open air stage and its foreground
15. kép/pict.:
Fogadóter /
Receiving space
16. kép/pict.:
A magterületre nyíló lépcsősor /
Flight of stairs opening towards the core area

17. kép/pict.:
A Fogaskerekű végállomását és a Városmajor utcát összekötő új keresztengely /
The new cross axis connecting the cog-wheel railway terminus with Városmajor Street